

ШТА ЈЕ МИЛАНКОВИЋ, ПРЕ ВИШЕ ОД 80 ГОДИНА, РЕКАО О РАЗЛОЗИМА НЕУВОЂЕЊА, УСВОЈЕНОГ, НОВОГ КАЛЕНДАРА - А ШТА "ПОЛИТИКА"?

МИЛАН РАДОВАНАЦ

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд, Србија
E-mail: radovanac@aob.rs

Резиме: Представљамо, сматрамо, један непознат текст, непознатог аутора, из давне 1929. године, објављен у "Политици", по питању усвојеног а у употребу неуведеног календара Милутина Миланковића. Текст садржи Миланковићеву изјаву и новински коментар по овом питању.

Задњих десетак па и нешто више година, од када је у научном па и лаичком свету знатно порастао интерес за дело једног од највећих српских научника, Милутина Миланковића, доста расправа и чланака у разним приликама написано је и о једном споредном, али веома запаженом и успешном сегменту његовог интересовања - о календару. Како је проблеме које је у науци постављао пред себе, успешно решавао, и овај је, рекло би се, по задужењу, успешно и брзо решио.

Као веома цењени научник, одабран је од стране краљевске владе и Српске православне цркве, маја 1923. године, са митрополитом црногорским Гаврилом Дожићем, да на позив васељенског патријарха, оде на Свеправославни конгрес у Цариград, на којем се разматрала и реформа календара, да би тамо представио варијанту календара коју је урадио Максим Трпковић. Како овај предлог на Конгресу није прошао, Миланковић је, с обзиром да је добро познавао ову проблемтику, и да је конгрес дуже трајао, сео и урадио нову варијанту, која је у основи имала Трпковићево решење, и исту представио Конгресу. Ова Миланковићева варијанта реформе грегоријанског календара, заснована на сазнањима астрономске науке, као најсавршенија, била је усвојена.

Што је било до њега, Миланковић је урадио!

Архијерејски сабор Српске православне цркве, потом је усвојио ову реформу, с тим да се у дело проведе накнадно, кад је усвоје и остале православне цркве. Један број цркава је то и учинио, али не и наша црква.

Зашто? - ово питање је после тога често постављано и његовом реформатору, Милутину Миланковићу. На једно такво питање, постављено од стране "Политике", 21. јануара 1929. године, Миланковић је дао одговор.

Како је питање календара, и толико година после Миланковића и те како актуелно, комплетан чланак, под насловом *Зашто код нас није уведен нови календар?* - са уводним опширним коментаром непотписаног новинара и Миланковићевим одговором на постављено питање, а сматрајући да је заинтересованима за ову проблематику, углавном остао непознат - преносимо у целости.

"Политика", 21. I 1929, стр. 4.

Зашто код нас још није уведен нови календар?

- Многобројна и двострука празновања стају нашу земљу на милиарде динара годишње -

Пре неколико година у нашој држави је званично уведен нови календар који важи у западној Европи. Стварно, међутим, календарска реформа код нас још није извршена и стога, поред огромног броја празника, више њих прослављамо још двоструко. Божић, Нова Година, Ускрс. Православнима није довољно што имају исувише својих празника по старом календару, него све ревносније славе и оне по новом. То се нарочито види по нашем празновању Нове Године. Она се прославља двапут и тако скупо, да се намеће питање може ли наша земља уопште да издржи двострука празновања тога дана, као и Божића и Ускрса. Не само што православни славе и празнике из новог календара, него и католици и протестанти празнују такође и многе из старог.

Питање празника је постало за нас од таквог значаја, да се мора што рационалније и што пре решити. Нигде у свету не прослављају се толики дани преко године као у нашој држави. Од 365 дана имамо скоро половину разних празника. За нашу привреду и народни живот уопште, то представља један огромни губитак. Према стручном и сигурном рачуну штета од наших многобројних празновања иде на милиарде динара годишње. То би несумњиво било много и за неку земљу економски далеко јачу и развијенију од наше, а за нас је право убиство. Због двоструког календара број празника је далеко већи но што се може и сме допустити, а сем тога имамо много сукцесивних прослава. Богојављење је пало у суботу. Није се радило два дана. Идуће године Бадњи дан биће у понедељак и неће се радити равно пет дана. А сличних груписања празника има још доста преко године и број радних дана остаје исувише мали. Занимљив је нарочито случај Земуна и других места са помешаним становништвом. Због Божића и Нове Године по једном и другом календару школе су биле распуштене више од четири недеље. Слично нешто десиће се и за Ускрс, као и за још многе друге

празнике. Највећи хаос у овом погледу се види код државних надлештава. Београдска Трговачка Комора је недавно документовано показала како се празнује у појединим министарствима. Док нека славе једне и преко целог дана не раде, друга су отворена између 9 и 11 часова или обављају посао као и обично.

Крајње је време да се то питање једном дефинитивно уреди. Познато је да је 1923. године конгрес православних цркава усвојио календарску реформу баш по предлогу наше делегације. Румунија, Бугарска и Грчка одавно су завеле нови календар, а наша земља још није, као да може потпуно занемарити милијардске уштеде које би се тим сигурно постигле. Нама је познато да се календарској реформи није стварно приступило због неједнаких интереса појединих наших политичких странака. И то питање, као и толико других, одуговлачено је само да се не би страначким противницима дало једно оружје више за борбу. Питање новог календара није само ствар цркве, како нам рече уважени професор г. др. Миланковић у својој изјави коју доносимо, него и владе и народа уопште. А никад још није била тако повољна ситуација за његово решење као сад. Надати се је стога да ћемо ускоро доживети потребно озваничење онога што је сама наука већ одавно сасвим пречистила.

ИЗЈАВА Г. ДР. МИЛАНКОВИЋА

Умољен да нам да обавештење по питању календарске реформе, г. др. Миланковић нам је изјавио следеће:

"Маја 1923. године, на позив васељенског патријарха састао се у Цариграду свеправославни конгрес. Наша црква у споразуму с краљевском владом упутила је као своје делегате митрополита црногорског Гаврила Дожића и мене. Радећи скоро шест недеља конгрес је усвојио календарску реформу у којој су главне тачке примљене по предлогу српске делегације.

По овом предлогу усвојен је нов распоред преступних година према којем ће се нови календар подударати са стварним кретањем земље око сунца, тако да се 80.000 година неће од астрономског времена одступити ни за један дан. Између грегоријанског календара и астрономског календара, међутим, јавља се разлика 10 пута раније. У новом календару биће преступна, као и до сада, свака четврта година, а код секуларних година, тојест оних које се свршавају са две нуле, биће преступне само оне код којих број векова подељен са 9 даје остатак 2 или 6. Овај календар разићиће се од грегоријанског за један дан тек 28.000 године.

Што се тиче одређивања Ускрса, примљено је да се насхални месеци, тојест први месеци иза пролећне равнодневнице, одреди тачним астрономским рачуном. Услед тога биће убудуће покатакд размимоилажење с грегоријанским календаром у питању Ускрса. Прво такво размимоилажење наступило би тек 1943, а друго 1951. године.

Нови календар одговара савременом стању астрономске науке као што је то признато не само од стране наше Академије наука него и од свих других научних институција на страни. У страним астрономским публикацијама наводи се овај календар као најсавршенији од свих. Архијерејски сабор наше цркве усвојио је 1923. године ову календарску реформу, с тим да се она уведе у живот кад је приме и остале православне цркве. То су ове, као што је познато, и учиниле. Зашто се та реформа, која је у главном дело делегата наше цркве, није код нас ни досада увела у праксу, то питање постављено ми је небројено пута. Ја сам могао на њ да одговорим само с једноставним: не знам! То исто морам и сад да поновим и вама. Наука је ово календарско питање потпуно пречистила, и нађеном решењу нема да дода више ни једну запету. А само увођење новог календара у живот јесте ствар цркве".

WHAT MILANKOVIĆ, BEFORE MORE THAN 80 YEARS, SAID ABOUT REASONS WHY THE ADOPTED NEW CALENDAR IS NOT APPLIED - AND WHAT WROTE "POLITIKA"?

Here is presented, as we believe an unknown text, by unknown author, published in "Politika" in 1929, on the question of calendar of Milutin Milanković, adopted and not used by Serbian Orthodox Church. The text contains a statement of Milanković and newspaper comment on the matter.